SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN ETÄKUULEMINEN

ASIANTUNTIJALAUSUNTO (HE 191/2022 vp)

VAMMAISPALVELUJEN LAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTAMINEN

2 §: Lain soveltamisala ja suhde muuhun lainsäädäntöön

Uuden vammaispalvelulain soveltamisalaan kuuluu aiempaa laajemmin henkilöitä, joilla on pitkäaikainen psyykkinen tai neuropsykiatrinen toimintarajoite. Myönteistä on, että se estää väliinputoamista. Tarpeen on kuitenkin huolehtia siitä, etteivät vammaispalvelut laajene liian suurelle palvelujen käyttäjien joukolle, vaan ne kohdentuisivat edelleen kaikkein vaikeimpia toimintarajoitteita omaaville henkilöille. Vammaispalveluilla ei tule korvata muita, ensisijaisia sosiaali- ja terveyspalveluita.

Ikääntymisrajaus on tarpeellinen vammaispalvelulaissa, jotta vammaispalvelut pysyvät edelleen nimenomaisesti rajatun kohderyhmän erityispalveluna, eikä niillä pyritä vastaamaan laajasti iäkkäiden henkilöiden palveluntarpeisiin korvaten ensisijaisia palveluita kuten kotihoitoa tai sosiaalihuoltolain mukaista kuljetuspalvelua. Soveltamisohjeessa tulisi huomioida miten arvioidaan ja määritellään, johtuuko toimintakyvyn alenema pääasiassa korkeaan ikään liittyvistä tekijöistä.

5§ päätöksenteko ja palveluiden toteuttaminen

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen näkemyksen mukaan on kiitettävää, että lakiesityksessä painotetaan asiakkaan eri lakeihin perustuvien palvelujen kokonaisuutta, eikä vammaispalveluja katsota pelkästään yksittäisten palvelujen myöntämisenä. Tämä korostaa vammaissosiaalityön roolia ja merkitystä vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumisessa. Myönteistä on myös, että vammaisten henkilöiden perheiden tilanteet huomioidaan kokonaisuudessaan, ja palveluja voidaan myöntää myös perheenjäsenten tukemiseen.

12, 13 §: Osallisuuden tuki ja sen toteuttaminen

Henkilökohtaisen avun suhdetta erityiseen osallisuuden tukeen tulisi vielä selkeyttää. Lain perustelujen mukaan osallisuuden tuki on tarkoitettu niille henkilöille, joiden kohdalla henkilökohtaisen avun edellytykset eivät täyty. Lainsäädännöstä ei kuitenkaan käy suoraan ilmi, etteikö henkilökohtaista apua ja osallisuuden tukea olisi mahdollista saada samaan aikaan. Onko näin tarkoitus olla? Mikäli osallisuuden tuella on tarkoitus korvata henkilökohtainen apu osalle asiakkaista, on lain määrittelemä 20 tunnin minimimäärä poikkeava henkilökohtaisen avun minimimäärään nähden.

14,15 §: Tuettu päätöksenteko

Tuettu päätöksenteko on tarpeellinen lisäys uudistuvaan lainsäädäntöön. Olisi kuitenkin tärkeä täsmentää ja rajata omaisen/läheisen oikeutta toimia tukihenkilönä tilanteissa, joissa kyse on mahdollisesta eturistiriidasta suhteessa päätöksenteon kohteena olevaan asiaan.

16 § Vaativa moniammatillinen tuki; 19 §: Lapsen asumisen tuki

Varsinais-Suomen hyvinvointialue katsoo nämä pykälät tarpeellisiksi ja kannatettaviksi.

22 §: Lyhytaikainen huolenpito

Lainsäädäntöön olisi hyvä huomioida myös perhehoidossa olevien vammaisten henkilöiden oikeus käyttää lyhytaikaisen huolenpidon palveluita, mikäli perhehoitolain mukainen sijaisjärjestely ei ole riittävä toimenpide. Nykyisellään pykälä rajaa heidät pois, kun palvelu kohdentuu vain omaisten tai läheisten kanssa asuviin.

23 §: Päivätoiminta

Nykyisellään päivätoiminnan pykälä näyttäisi rajaavan pois sen, että asiakkaalla voi olla samanaikaisesti työ- ja päivätoimintaa. Varsinais-Suomen hyvinvointialue ehdottaa seuraavaa muutosta: Kansaneläkelain (568/2007) 10 §:n 1 momentissa säädettyä vanhuuseläkeikää nuoremmalla vammaisella henkilöllä on oikeus osallistua päivätoimintaan, jos hän tarvitsee päivittäistä osallisuuden tukea eikä hän pysty osallistumaan sosiaalihuoltolain (710/1982) perusteella järjestettyyn työtoimintaan tai työllistymistä tukevaan toimintaan tai pystyy osallistumaan siihen vain osittain, taikka toiminta ei vastaa vammaisen henkilön yksilöllisiin tarpeisiin.

Myös ikääntyville vammaisille henkilöille tulisi olla mahdollista tarjota viriketoimintaa vammaispalvelulain nojalla silloin, kun ensisijaiset palvelut eivät heille sovellu. Ikääntyneen vammaisen henkilön ei kuitenkaan tarvitse osallistua päivätoimintaan 5 päivänä viikossa.

25, 26, 27 §: Liikkumisen tuki, määrä ja toteuttamistavat

Liikkumisen tuen henkilökohtainen apu on myönteinen lisä liikkumisen tuen toteuttamisen tapoihin, mutta on tarpeen varmistaa (soveltamisohjeen tasolla), ettei liikkumiseen tarkoitettua henkilökohtaista apua sisällytetä asiakkaalle jo myönnettyyn henkilökohtaisen avun palveluun, jolloin se vähentäisi muihin asioihin käytettävissä olevan avun määrää. Liikkumisen henk. koht. avusta tulisi tehdä erillinen päätös.

Soveltamisohjeisiin olisi hyvä määrittää, miten kuljetuspalvelua on ajateltu myönnettävän kilometri- tai euromäärään perustuen. Miten määritellään asiakkaan tarvitsema kilometri- tai euromäärä ja miten huomioidaan yhdenvertaisuuden toteutuminen? Lisäksi olisi tärkeä lisätä, että asiakkaan voidaan edellyttää pitkillä matkoilla käyttävän esteetöntä julkista liikennettä toimintakykynsä rajoissa.

29 §: Taloudellinen tuki

Olisi hyvä täsmentää sisältääkö *1) Päivittäiset toimet* myös nykyiset erityisravinto- ja vaatekustannukset. Soveltamisohjeessa on mahdollisuus määritellä millaisiin tilanteisiin ja miten niitä on ajateltu myönnettävän.

4.11.2022

Jenni Kiviluoto, integraatiojohtaja

Varsinais-Suomen hyvinvointialue